

EN LA MORT DE FRANCESC FERRER GIRONÈS (1935-2006)

Qui signa aquestes ratlles conserva un record boirós, infantil, del que devia ser el primer contacte amb la ciutat de Girona, acompanyant vergonyós del seu pare en una reunió, potser mig clandestina, de «professors de català». En aquella sala perduda de l'edifici de la Cambra de Comerç, des d'on es veia per la finestra, nou i lletgíssim, el viaducte del tren que migparteix la ciutat, qui sobresortia parlant, fent bromes, donant consignes, era en Francesc Ferrer. Un home singular, que va trepitjar al llarg de la seva vida molts escenaris de la vida pública; conegut, per la seva activitat intensa, arreu de Catalunya i, a Girona, personatge absolutament popular.

Francesc Ferrer i Gironès no era filòleg ni lingüista, la seva formació voltava més aviat pels topants de l'economia. Però era, com tants que n'ha donat el nostre país, un home apassionat per la terra i per la cultura que es vehicula en la llengua catalana, la situació de la qual ell veia com una més de les injustícies històriques que campen pel nostre món contemporani, potser la més punyent. Les seves iniciatives en aquest àmbit i les diverses publicacions —algunes, ja imprescindibles per als estudiosos del ram— justifiquen a bastament la seva notícia necrològica en una revista especialitzada en la llengua i la literatura catalanes.

Segons el seu biògraf i amic Pius Pujades, la circumstància del servei militar va ser el que va despertar en ell la inquietud de l'idioma —el revoltava haver d'escriure cartes a la família en castellà—, i el va empènyer a apuntar-se a un curs de llengua catalana. Diria, anys més tard, Ferrer: «El dia més feliç de la meua vida va ser el dia que vaig poder escriure el que pensava i el que enraonava tal com ho pensava i tal com ho enraonava». La reivindicació dels drets lingüístics esdevindrà, en efecte, la lluita principal de la seva vida: «Els catalanoparlants ens hem d'animar a protestar, a exigir i a reclamar els nostres drets lingüístics. Cal pensar que la nostra nació no ens la defensarà ningú, llevat de nosaltres mateixos. I convé que ens adonem que els obliats, les ignoràncies o les marginacions, conscients o no, només es poden evitar a base de la nostra lluita. Una lluita que algunes vegades hom vol fer passar per martiri, però que segons la meua experiència sempre és una victòria, atès que es guanya a favor nostre, a favor de tots» (*Introducció*, a *Lletres de batalla*, 1989).

El seu tarannà lluitador tenia a veure, segurament, amb els anys durs de la postguerra en què va créixer i amb la seva vinculació juvenil a l'Acció Catòlica i a

l'Escoltisme, i les seves lluites van atènyer també, certament, altres camps de l'acció ciutadana, com ara la promoció d'habitatges socials, la protecció dels recursos hídrics o la rehabilitació del sindicalisme autòcton, però la vessant més rellevant de la seva actuació pública fou, sens dubte, la defensa de la cultura catalana i de la llengua del país —d'una manera especial, la reivindicació constant dels seus espais d'ús, la denúncia de la persecució històrica de què ha estat objecte. Es pot dir que Francesc Ferrer va prendre part a totes les iniciatives significatives en aquest terreny a la ciutat de Girona, des de la creació de la llibreria «catalanista» Les Voltes o de la delegació gironina d'Òmnium Cultural, a la refundació del setmanari «Presència», la institució dels premis literaris Prudenci Bertrana, l'aparició del diari «El Punt», la campanya per la catalanització del distintiu provincial, etc.

Ferrer va entendre sempre molt bé que la qüestió de la llengua és, sobretot, una qüestió política. Des de la campanya pel Català a l'Escola (1966-1968), que ell va encapçal·lar a Girona, devia veure ben clara la intrínseca vinculació que mantenen, en el nostre univers cultural, la política i la llengua: «...actualment, a tots els països de cultura catalana, la pèrdua del nostre idioma no significaria només que renunciem al patrimoni cultural, sinó especialment que no tenim consciència nacional i que no tenim voluntat de romandre integrats com a nació. Per això la llengua catalana representa un «plebiscit» i mitjançant el seu manteniment expressem la nostra voluntat nacional. Existeix una relació directa entre la política i la llengua catalana...» (*Introducció a La persecució política de la llengua catalana*, 1985). I és que Ferrer era, sobretot, un home polític; duia la política a la sang —en la dedicatòria personal d'un dels seus llibres a un amic filòleg, que coneix, acaba: «...amb l'esperança que el llegeixis *amb visió política*. Bon cop de falç!».

La seva trajectòria política, pròpiament dita, s'inicia a la Cambra de Comerç de Girona, d'on fou nomenat president l'any 1973 malgrat l'oposició de les autoritats civils. Amic personal de Jordi Pujol —amb qui havia creat, al final dels 50, un partit que sembla que responia a les sigles de Cristians Catalans—, va participar de la fundació de Convergència Democràtica de Catalunya, l'any 1974. Promotor de l'Assemblea Democràtica de Girona, l'any 1976, va ser elegit senador per Girona a les primeres eleccions democràtiques, el 1977, i va ser-ne ininterrompudament fins a l'any 1993, primer per CDC i després, com a independent, pel Partit dels Socialistes de Catalunya. A partir de 1995 va ser diputat al Parlament català per Esquerra Republicana de Catalunya fins al 2003, en què va ser el candidat d'ERC a l'alcaldia de Girona. Va exercir, finalment, de regidor a la seva ciutat fins a la data de seva mort, el 17 de febrer de 2006. Però la política, Ferrer la compaginava amb la recerca històrica, la reflexió intel·lectual i, doncs, la producció de llibres —alguns dels quals són d'obligada referència per als estudis catalans d'història de la llengua i d'història cultural. A banda de nombroses publicacions de caràcter socioeconòmic, entre les quals potser cal destacar *Els moviments socials a les comarques gironines* (1989), va publicar interessants monografies històriques sobre *La persecució política de la llengua catalana* (1985) i sobre la *Catalanofòbia. Història del pensament anticatalà* (2000). Al costat de di-

versos llibres d'anàlisi i combat polític, com: *Via fora!* (1982), *Catalunya light...?* (1986), *Lletres de batalla* (1989), *La insubmissió lingüística* (1990), o *El gran llibre per la independència. Mil raons a favor de les llibertats de Catalunya* (2005), treballà i fou coautor d'un volum, indispensable per a la legislació posterior en aquest tema, sobre *Els drets lingüístics dels catalanoparlants* (1990).

Francesc Ferrer, tanmateix, era un home que recelava —de vegades, amb prou fonament— dels cercles acadèmics i del món universitari. Sabia moltes coses i molt diverses, però era persona poc amiga de l'elucubració i de la teoria. A la *Introducció* de *La persecució política de la llengua catalana* ens adverteix: «...no voldríem pas que aquest estudi tingués exclusivament un nervi científic, el qual, de tan neutre, el fes eixorc. No. Una de les finalitats que volem que tingui precisament és repercussió política, perquè política ha estat la persecució i polítics han estat els mòbils que ens han impulsat a treballar-hi». Ferrer era, en definitiva, un home d'acció. Idealista, però pragmàtic; i posseïdor, per a bé i per a mal —que de vegades és bo saber oblidar coses—, d'una memòria prodigiosa, malgrat el seu característic aire despistat.

Essent com era un individu de provada independència personal —la seva variada i atzarosa trajectòria política ho corrobora—, va acumular sens dubte, al llarg de la seva vida, molts i bons amics, i potser també alguns enemics, però difícilment li podríem reconèixer deixebles, o gent que poguessin rebre, en la seva actuació, la consideració de col·legues seus. L'obra de Francesc Ferrer és, doncs, un producte directe, indestriable, de la seva circumstància vital; és una obra singular, en alguns aspectes, imprescindible, però segurament és també, per la mateixa raó, una obra irrepetible.

FRANCESC FELIU
Universitat de Girona